

<sida1>

Stormächtigste Allernådigste Konung!

Då Eders Kongl. Maj^t behogat i nåder infordra förklaring af mig öfver de klagomål, som af vederbörande Embetsmyndigheter i Norige och särdeles i Finmarkens Amt, blifvit <sida2> anförda öfver min verksamhet i egenskap af Prest i den Svenska Lappmarken, hvilken verksamhet förmenes hafva haft en skadlig inflytelse på allmogens sinnesstämning i det nordliga Norige, så vågar jag i djupaste underdånighet till Eders Kongl. Maj^ts nådiga och högtupplysta bepröfvande hemställa, huruvida sådana emot mig riktade grundlösa tillvitelser må ega något vitsord, enär intet enda factum kunnat anföras, som skulle hafva gifvit klagomålets författare anledning, att med något sken af sannolikhet påbörda mig någon slags medelbar eller omedelbar delaktighet uti de anmärkta oroligheterna i Koutokeino och Finmarken. Ty att jag må lemna oanmärkt att hvad som derom blifvit af hat och illvilja infört i Tidningarne, hvilkas tvetydiga Auctoritet den Kongl Norske Regerings Departement för Kirke- och Underviisnings Væsenet åberopar sig, vågar jag först till besvarande upptaga det hufvudsakligaste af "Tromsö Biskops Skrifvelse till Kirke Departementet, dateret 7de Januar 1853", hvarpå den Norske Regeringens oförmonliga omdöme om min person tyckes vara grundadt.

Uti anledningen till denna klagoskrift anser Herr Biskopen sig vara öfvertygad derom, att jag utöfvar ett stort och skadligt inflytande på "Finnerne" i Koutokeino Församling. Denna förutsättning är alldeles icke grundad. Jag har aldrig eftersträfvat något stort, än mindre skadligt inflytande på en främmande Församling, och hvad angår de personer som deltagit i oroligheterna och mordgerningarna den 8de November 1852, så äro de för mig alldeles obekanta. Dessutom har jag, sedan Mars månad 1849 icke haft någon beröring med Koutokeino Lappar, om jag undantager de tillfällen då Visitation blifvit hållen <sida3> i Karesuando 1850 och 1852: jag har icke heller annars än ryktesvis haft någon kunskap om Koutokeino Lapparnes villfarelser, förrän jag erhöi Herr Biskopens skrifvelse derom i Mars månad 1852.

Herr Biskopen anför vidare uti andra puncten af sitt memorial, att mina bemödanden för nykterhetens befrämjande skulle hafva ländt mig till förtjenst, derest icke nykterhets[-]saken tagit en religiös riktning. Visserligen har mitt bemödande i början gått ut på nykterhetens befrämjande; men nykterhet allena, ehuru nödvändig för detta lifvets bestånd, hälsa och trefnad, innebär icke allt hvad menniskan behöfver för uppfyllandet af sin moraliska bestämmelse. Menniskans religiösa behof tillfredställas icke dermed, att hon är nykter. Den fallna människans förnämsta behof är försoning med Gud på grund af Christi förtjenst och tillfyllestgörelse, enligt vår Religions antagna grundsatser, innefattade i våra Symboliska Böcker. I enlighet med dessa af mig och måhända äfven af Herr Biskop Juel på Tromsö beedigade läroformer har jag varit nödsakad att predika Lagen till väckelse och Evangelium till tröst

för ångerfulla och botfärdiga syndare. Jag har varit nödsakad att bestraffa icke allenast den fördärflika fyllerilasten, utan äfven andra laster och lagbrott: jag har försökt att lifva den slumrande religionskänslan ibland mina åhörare, för att derigenom hos dem väcka, först en rätt syndakänneted eller ett klart medvetande af den fallna människans djupa förderf och sedan en allvarlig och upprigtig ånger öfver begångna synder, samt slutligen en innerlig längtan efter nåd och syndaförlåtelse; jag har icke heller underlåtit att genom Evangelii predikan visa mina åhörare till den < sida4 > store Medlaren Jesum Christum, som är försoningsoffret för våra synder, hvarigenom också många fått erfara verkan af Guds nåd på sina hjertan, hvarest den lefvande tron genom den Helige Andes nådeverkningar blifvit hos dem upptänd, och hafva de således i ordets egentliga mening blifvit delaktige af Jesu Christi förtjenst; allt detta i öfverensstämmelse med den rena Evangeliska Lära och de Symboliska Böckerna. Skulle nu Herr Biskopen anse nykterhetsaken hafva tagit en skef riktning, då den tagit en Religiös riktning, och sålunda hvilat på en Religiös grund, då har han verkligen laga skäl att anklaga mig såsom den der uppviglar folket; men kan Herr Biskopen icke bevisa, att mina nykterhets predikningar tagit en falsk och skadlig riktning, då de tagit en Religiös riktning, eller haft Religionen till grund, så hade han bort söka motiverna till villfarelsen i Koutokeino uti helt andra omständigheter, hvilka möjligtvis genom en opartisk granskning af de hemliga irrläror, som finnas i människohjertat, skulle kunna uppdagas.

Uti tredje puncten af sitt memorial lemna Herr Biskopen oafgjort, huruvida det stått i min magt att hålla de Religiösa rörelserna inom "rimelige Grændser", förmenande likväl, att jag icke ledt den i Guds ords ljus, att jag icke motarbetat villfarelserna och de falska lärdomar, som straxt (?) gjorde sig gällande. Denna falska förutsättning måste jag helt och hållet bestrida. Jag har redan förut nämt, att jag icke annars än rycktesvis haft någon kunskap om villfarelserna i Koutokeino, förrän Biskopens skrifvelse härom kom mig tillhanda. Huru kunde jag motverka dessa villfarelser på mer än trettio mils afstånd från stället, hålst jag ännu icke kände hvaruti dessa villfarelser bestodo. Jag har efteråt försökt att göra mig närmare underrättad om rätta beskaffenheten af < sida5 > dessa villfarelser, hvilkas tillvaro Herr Biskopen endast nämner. Under min vistelse i Kaaresuando i Mars 1852, träffade jag några Koutokeino Lappar, hvilka af Kaaresuando Församlings Lappar sades vara smittade af den i Koutokeino uppkomna villfarelsen. Jag försökte att inlåta mig i samtal med dem, men förvirringen i begreppet var redan så långt kommen, att jag icke kunde tala ett enda förnuftigt ord med dem. Deras hy var mörk, deras uppsyn dyster: de hade en hvit fragda i munnen, och spottade ofta under sitt tal. Såvida de icke ansågo mig för renlärig, sedan de, jag vet icke genom hvilken anledning, afvikit ifrån den Troslära, som några år förut blifvit predikad i Kaaresuando, så hade dessa numera intet förtroende för mig: jag kunde icke heller i början begripa hvarifrån de hade fått sina fixa ideer i Trosläran. Likväl har jag efteråt försökt att göra mig en sannolik föreställning om första anledningen till den förfärliga förvirringen i begreppet.

Sedan Luthers Postilla blifvit öfversatt på finska, har Allmogen på Torneå Elfs områden med begärlighet förskaffat sig exemplar deraf, och såvida de fastboende i Koutokeino tala finska, hafva äfven desse, efter hvad jag tror mig hafva hört, förskaffat sig några exemplar deraf. Ehuru Luther uti en viss mening låtit undfalla sig yttranden, som kunna missförstås, om man icke gifver agt på andemeningen af Luthers skrifter, kan man dock icke göra Luther ansvarig för de villfarelser, som i anledning af Luthers missförstådda ord, på flere ställen uppkommit, hvarom äfven Kyrkohistorien vittnar. Luther har på något ställe i rent andlig och Christelig mening yttrat: "jag är Kristus". Dessa Luthers ord, skulle i första påseende låta förmätna och i högsta grad Påviska, såsom vore de ett uttryck af en inneboende till hög grad <sid6> stegrad egenrättfärdighet och andelig högfärd; men andemeningen af Luthers skrifter utvisar, att Luther icke var uppblåst af andelig högfärd, ehuru hans fiender ville tillvita honom sådant. Emedlertid är det min öfvertygelse, att dessa Luthers ord: "jag är Kristus," gifvit Lapparne i Koutokeino anledning, att i sin inbillning höja sig öfver det menskliga sjelfmedvetandet; sedan nemligen dessa Luthers ord fått insteg i deras hjertan, blef det hos dem en fix idee: "jag är Kristus". Derigenom blefvo de Gudar och rena Andar och således hvad själen eller anden beträffar, alldeles syndfria. Men till en sådan höjd kunde de icke komma i ett ögonblick, utan småningom, i det de, steg för steg följde Kristus uti hans förnedrings och upphöjelses tillstånd. Denna gradvisa förnedring och upphöjelse, ansågo de sig hafva genomgått: den nådens ordning, som de följde, innefattade tio grader: de hade nu kommit till fjerde graden af Christi upphöjelse, "sittande på Guds högra hand": och den sista acten af Christi upphöjelse, "dädan igenkommande till att döma lefvande och döda", återstod ännu, och denna idé var det troligen som föresväfvade dem, då de den 8de November 1852 tågade till Koutokeino för att verkställa domen. Men alldrig kunde jag ana, att under detta igenkommande till att döma lefvande och döda låg en hemlig mening inunder, att verkställa domen lekamligen, ty de få, som jag hade tillfälle att se i Karesuando, voro icke vildsinte: när man bad dem tåga, så tegeo de, och när man bad dem gå ut, så gingen de ut.

Att de vilda, redan af naturen stolta Koutokeino Lapparne kunde genom en förvillelse i begreppet svinga sig till en sådan höjd af Gudomligt Sjelfmedvetande, bör icke förefalla någon besynnerligt, då man känner huruledes Påfven upphöjde sig till en Christi Ståthållare på jorden, och tillegnade sig samma Gudomliga rättigheter, som Lapparne i Koutokeino. Äfven stora tänkare som blifvit ansedde för verdens ljus, hafva kommit nog nära samma höjd af Gudomligt sjelfmedvetande <sid7> enär de vågat påstå, att "menskligheten är Kristus" (Hegel); och den som påstår, att människan är "positive god". (Petrelli) tyckes åtminstone i moraliskt hänseende icke vara långt ifrån sjelfmedvetandet af sin Gudomliga natur. Man vet Åtminstone, att reformatörerna hade en motsatt tanke om människans moraliska Karakter, enär de antogo, att människan i sitt oomvända tillstånd är "positive ond". Den som påstår, att människans onda vilja icke är hennes egen vilja, (Martensen) kan också genom en sofism bevisa, att "människans väsentliga vilja vill alltid det goda och förnuftiga" (Martensen). En motsatts till

detta omdöme om människans vilja finner man i Catechesen, hvarest det heter, att arfsynden innebär en benägenhet till det onda och en oförmögenhet till det goda. Men när och hvarest har Herr Biskop Juel hört mig drifva en sådan lära, som kunnat gifva Koutokeinoboerna anledning, att upphöja sig till helighet och syndfrihet? Väl har Herr Biskopen uti åttonde puncten förklarad, att villoandarne i Koutokeino åberopat mig såsom upphovsman till de åklagade villfarelserna, och att jag skall hafva styrkt dem i den tron, att de voro syndfria; men borde icke Herr Biskopen af mina predikningar, hvilka han säger sig hafva sett i afskrift, hafva inhämtat motsatsen, isynnerhet som han uti femte puncten ogillar dessa predikningars innehåll för deras "terroristiske Förkyndelser af Loven og den yderste dom". Borde han icke häruti hafva funnit en motsägelse och vederläggning af villoandarnes uppgifter. Icke ens för de benådade har jag förkunnat någon inneboende helighet eller syndfrihet, ehuru nu varande Bibeltolkare påstå, att det själatillstånd, som afmålas i Romarenas 7. icke passar på en benådad, utan på en människa, som står under Lagen, hvaraf alltså skulle följa, att en benådad skulle vara fri från de frestelser och anfäktningar, som Apostelen i detta Capitel framhåller. Jag har deremot i mina Predikningar antagit Luthers mening, att äfven detta Capitel handlar om en benådad människas själatillstånd.

Mördarena i Koutokeino hade ju äfven, efter mångas önskan, kunnat angifva mig såsom upphovsman till mordet, i synnerhet [<sida8>](#) som vissa insändare i Norrbottens Posten åberopat mina hemliga påpekningar och äggelser till anställande af mord och mordbrand, derest icke villoandarne under striden med de sansade Läsarena funnit sig fördömde af mina predikningar; men Herr Biskop Juel, som icke förstår hvarken lappska eller finska språket, har först och främst blifvit förd bakom ljuset af sina sagesmän, och för det andra har han icke kunnat göra någon skillnad emellan villoandarne och de sansade Läsarena, hvilka äfvenledes åberopa mig såsom upphovsman till den Religiösa rörelsen. Och emedan de sansade Läsarena, som med större skäl än villoandarne åberopa sig min auctoritet, redan då stodo i strid med de förvillade, hvarom Biskop Juel under sin vistelse i Koutokeino icke lär hafva fått någon pålitlig upplysning, så hade villoandarne beslutit, att utrota äfven dem, som voro af Læstadii parti, och att fortsätta sina mördande ströftåg ända till Kengis. Huru kan nu denna uppgift stå tillsammans med Biskop Juels påstående, att allmogen i Koutokeino åberopade sig min auctoritet med en enstämmighet, som icke häntydde på enskilt missförstånd? Det kan icke på annat sätt förstås, än att båda partierna måtte hafva åberopat sig min auctoritet ända till dess villoandarne i Martii månad 1852 blefvo öfvertygade, att jag icke gillade deras villfarelse. Men att jag icke med ens kunde dämpa dessa villfarelser, var naturligt, då jag hade förlorat deras förtroende; då de betraktade mig såsom fiende till deras sjelftagna helighet, kunde jag icke verka på deras öfvertygelse. Också voro de få, som jag träffade i Karesuando, på sidone[?] blott befryndade med hufvudmännen för secten.

Jag har ansett nödigt att noga utforska och efterfråga första anledningen till den grufveliga förvillelsen i begreppet, men jag har ännu icke kunnat få någon säker underrättelse om första upphovsmannen till villfarelsen. Hvad jag

sedermåra hört berättas af trovärdiga personer, har icke blifvit någonstades omnämmt i Tidningarne; men kan likväl tjena till upplysning i ämnet. Det är numera bekant, att Herr <side9> Pastor Stockfleth, underrättad om de Religiösa rörelserna i Koutokeino, beslöt att begifva sig dit ifrån Christiania för att taga närmare kännedom derom, men han underlät att gifva sin ankomst tillkänna. En morgon, så berättar min sagesman, stiger Stockfleth in hos en af de fastboende i Koutokeino: husbonden i huset, nästan yrvaken, känner igen Stockfleth, men föreställer sig, att djefvulen spökade i Stockfleths gestalt, ty mannen visste icke annat än, att Stockfleth vistades i Christiania. Husbonden i huset började alltså att välsigna sig i afsigt att afvända ifrån sig detta onda. Stockfleth å sin sida trodde att mannen öfvade signeri, och som Stockfleth är af naturen het, började han att bankapå husbonden i huset. Här var alltså ett dubbelt missförstånd; men uppträdet verkade menligt på allmogens sinnesstämning: det verkade misstroende för Stockfleths person, emedan allmogen icke kunde föreställa sig, att en andans man skulle börja sitt omvändelseverk med hugg och slag. Stockfleth var annars sedan gammalt omtyckt och älskad utaf allmogen i Koutokeino, och hade lätteligen kunnat tillvinna sig de väcktas förtroende, om han visat mera sjelfbeherskning. En annan gång hände det, att en köpman från Alten kom till Koutokeino medförande handklofvar, fotjern och jernkedjor, hvilka fångredskap han kastade på marken mitt framför Kyrkodörren under påstående Gudstjenst. Detta skedde förmodligen i afsigt att injaga skrämnel; men åsynen af dessa fångredskap verkade som en elektrisk stöt på den i Kyrkan varande församlingen, då en man, som händelsevis kom in i Kyrkan, gaf tillkänna, att man nu ärnade pröfva Stephani tro. Derigenom stegrades inbillningskraften och allmogen trodde allmänt, att det var en tillställning af Pastor Stockfleth. Uti dessa illa beräknade kraftåtgärder, skall en opartisk betraktare af händelsernas gång måhända <side10> finna en anledning till den förvirring i begreppet, som kort derpå uppstod bland villoandarne.

Att jag i mina predikningar och hela mitt förhållande befordrade den Religiösa rörelsen, är visserligen riktigt anmärkt i fjerde puncten af Biskop Juels memorial; men det var min pligt som Lärare, att befordra ett andeligt lif bland mina åhörare och motverka sedeförderfvet. Hvar Herr Biskopen i femte puncten anmärkt om mina predikningar, att de innehålla terroristiska förkunnanden af Lagen och den ytterstadomen, det förnekas icke; men Lagens förkunnande från Sinai berg var ännu mera terroristiskt, och därför kunde icke Israels barn höra det förskräckliga Basunaljudet. Att mina predikningar innehålla skoningslösa yttranden om Prester och Embetsmän medgifvas så till vida, som dessa villja tillegna sig de ställen uti den Heliga Skrift, som äro riktade emot Prester och Embetsmän i allmänhet. Skulle väl Herr Biskopen vilja påstå, att alla Prester och Embetsmän böra undantagas ifrån bestraffningar, som finnas i den Heliga Skrift? Icke måtte väl dessa hafva kommit lika långt i helighet och syndfrihet, som villoandarne i Koutokeino, att de behöfva undandraga sig alla påminnelser om Guds stränga rättfärdighet. Att mina predikningar innehålla krassa bilder medgifves äfven, såvida krassa bilder eller starka målningar finnas äfven i Bibeln. Icke måtte det väl vara Herr Biskopens mening, att en Prest bör gå förbi Johannes

Döparens krassa bilder om yxan och roten på träen, om de huggormars afföda, om mannen, som rensar sin loga, om agnarne, som skola uppbrännas uti evinnerlig eld. Icke måtte det vara Biskopens mening, att en Prest bör med stillatigande gå förbi Frälsarens hårda uttryck om det vrånga och horiska släktet, om rika mannen och Lazarus, om den Babyloniska skökan <sidan11> som rider på Leoparden, om den stora draken, som vill uppsluka svenbarnet, om paddorna och skorpionerna, som omtalas i Uppenbarelse boken. Dessa och dylika liknelser, som finnas upptecknade i den Heliga Skrift, har jag visserligen brukat i mina predikningar, och att sjelfva dessa liknelser, som finnas i den Heliga Skrift, äro hållne i en "agiterande ande", skall icke kunna nekas. De gå visserligen ut på, att väcka åhörarens "lätt bevekliga gemyter"; men huruvida den slumrande Religions känslans väckande till lifaktighet må kallas för "upphetsning till fanatism" såsom Herr Biskop Juel förmenar, derom kunna omdömena vara olika. Man kan på ett Auditorium hålla föreläsningar i dogmatik och moral, men på en Predikstol, skulle ett sådant tråkigt föredrag trötta åhöraren. Våra förnämsta nykterhetstalares och Predikanterns bemödanden gå ut på att verka på hjertat och väcka åhörarens känslor, emedan känslan ligger till grund för tanken, för omdömet, för viljan: hjertat, som är känslornas organ och medelpuncten för människans hela organism, anses också af mången vara den herskande principen i människan, eller den källa hvarifrån både godt och ondt uppväller.

Under sitt bemödande att samla alla möjliga bevis till mitt förklenande, har Herr Biskop Juel uti sjette puncten af sitt memorial behagat nämna, att en af mina döttrar varit stadd på en missionsresa till Lyngen; men det synes af alla biomständigheter, som Herr Biskopen fäster sig vid, att han varit illa underrättad om rätta förhållandet. Min äldsta dotter har varit i Lyngen långt förr än den Religiösa rörelsen uppkom i Karesuando: hon har varit der i helt andra ärenden, än dem Herr Biskopen förmäler. Hvad Herr Biskopen förmäler i Sjuonde [sjunde] <sidan12> puncten af sitt memorial, att "Finnerne i Koutokeino drogo till Karesuando, för att lade sig smitte" som de betecknande uttryckte sig, är också en uppfinning af den Religiösa rörelsens fiender. Dessa föreställde sig, att den nybörjade väckelsen i Karesuando var en smittosam sjukdom, och när någon af nyfikenhet begaf sig till Karesuando för att se den underliga Sjukdomen, sade de andra, som föragtade och försmädade de väckte, att de till Karesuando farande reste dit för att "låta smitta sig", men att de återvände med förakt för deras egen Prest, "som nu i deras sinne stod som en oandelig och oomvänd man, ja som en djefvulens människa, som ingen skulle höra eller följa," kan fordra en förklaring, såvida den Prest, som då vistades i Koutokeino, hade insupit en oren ande af brännvinsflaskan, och till följe af denne ondes verkningar tillrättavisade han sina väckta åhörare handgripligen, i stället för att ledsaga dem i sagtmodigom anda. —

Uti åttonde puncten af sitt memorial förmäler Herr Biskop Juel, att "rörelsen i Karesuando stillades till en del efter Læstadii förflyttning till Kengis," medens den i en foruroligende Grad tilltog blandt Koutokeino Finnarne;" och i omedelbart sammanhang härmed, ställer Herr Biskopen mitt stora inflytande på allmogen i Koutokeino. Här vågar jag i djupaste underdånighet utbedja

mig den nåden, att Eders Kongl Maj^t tacktes fästa nådig uppmärksamhet på inconsequensen i Herr Biskopens bevisning och det falska i den conclusion, som göres af den här upprepade præmissen. Herr Biskopen antager, att den Religiösa rörelsen till en del stillades i Karesuando efter min förflyttning till Kengis. Såvida nu denna händelse sättes i omedelbart sammanhang med mitt aflägsnande från <sid13> Karesuando, så borde Herr Biskopen äfven hafva insett, att min inflytelse på Lappallmogen i Koutokeino hade bort aftaga i samma mon, som jag aflägsnades ifrån dess granskning. I det stället göres nu den falska slutsatsen, att mitt inflytande på allmogen i Koutokeino blef större ju längre jag aflägsnades derifrån. Det falska i deductionen består synbarligen deruti, att mitt aflägsnande från orten, hade den verkan i Karesuando, att min inflytelse på allmogen blef mindre; men uti Koutokeino, som låg ännu längre bort ifrån min verkningskrets, blef inflytelsen större. I sjelfva verket är förhållandet med min förmenta inflytelse på allmogens sinnesstämning i Koutokeino sådan, att väckelsen i Koutokeino icke kunde urarta till svärmeri, medan jag var i granskningen, såvida den tillfälligtvis kunde erhålla en förnuftig ledning; men då jag var så långt ifrån orten aflägsnad, att hufvudmännen för den Religiösa rörelsen icke kunde få någon upplysning af mig uti förefallande tvister och tvifvelsmål, så blef allmogen lemnad liksom på egen hand. Och såvida den Religiösa rörelsen hade sin utgångspunkt uti den absoluta nykterhetsprincipen, så var detta det första vilkor, som fordrades å Lärarens sida, för att vinna sina väckta åhörare förtroende, att han borde vara absolut nykter. Men då varande Presten i Koutokeino ville icke gå in på detta vilkor. Härigenom tror jag det vara tillfullo bevist, att villfarelsen i Koutokeino har uppkommit genom helt andra krafter och verkningar, hvilka jag icke kunnat förekomma. <sid14> Mitt samvete bär mig det vittnesbörd, att jag efter min förflyttning till Kengis, hvarken sökt eller haft någon inflytelse på allmogen i Koutokeino; men emedan Herr Biskop Juel har för afsigt att medelst söka bevis påbörda mig en sådan tillvitelse, nödgar mig sjelfförsvaret, att ådagalägga det falska i bevisen och det inconsequenta i conclusionerna.

Uti nionde puncten beklagar sig Herr Biskop Juel deröfver, att jag, med förbigående af Herr Biskopens uppmaning, att betaga Lapparne all anledning till att tro sig berättigade till mitt medhåll i deras okristliga meningar, i det stället utbreder mig öfver det otillbörliga i vederbörandes föranstaltningar, som just på denna tid träffades emot Koutokeino Lapparnes inbrott på den borg[er]liga ordningen. Om Herr Biskopen behagade nogare begrunda andemeningen i min till honom ställda skrifvelse, skall han finna, att jag icke ogillade den borge[r]liga lagens mellankomst till stärfjande af de uppkomne oordningarne; men att jag ansåg det vara opolitiskt att använda hårdare mått och steg, såvida en mildare behandling möjligen kunnat lugna de upprörda sinnena; och hvar "Prestestandens skröbeligheter" beträffar, så är det tämmeligen allmänt bekant, att Lappallmogen i Koutokeino och Karasjoki blifvit i långhliga tider lemnad utan Religions undervisning, sedan de äldre Norske missionärerne fallit undan. Desse bemödade sig att meddela Lapparne undervisning på deras eget Språk: de visade äfven nit för saken, de kände sin pligt som Christne, att omvända hedningarne till Christendomen; men detta nit slocknade <sid15> alldeles med de äldre missionärernas död; och sedan

de äldre upplagorna af de på lappska tryckta christendoms böckerna gått ut, började man att meddela christendoms undervisningen på norska, hvilket var för Lapparne obegripligt. Presten vistades några månader i Koutokeino och predikan skedde genom tolk. Detta förhållande har ägt rum ända till dess Pastor Stockfleth förskaffade dem lappska böcker. Genom denna försumlighet hade allmogen i Koutokeino blifvit i bokstaflig mening lemnad i andeligt mörker. När nu det andeliga behovet väcktes, blef deraf en naturlig följd, att folkets behof af undervisning och upplysning blef ganska stort. Men emedan den nödvändiga Christendoms kunskapen saknades, så blef denna brist på ljus och kunskap i nådens ordning en anledning till de uppkomna villfarelserna. Då härtill kom, att Läraren uppträdde med en afvig sinnesstämning emot sina väckta åhörare, utan att besinna, att människor, uti hvilkas hjertan ett andeligt bekymmer blifvit väckt, se på Läraren såsom på ett ljus i ett mörkt rum, så kunde det icke vara så oväntadt, att en villfarelse uppstod, som möjligen hade kunnat förekommas, om Presten i Koutokeino hade handterat den andeliga elden med varsamhet. Erfarenheten visar allestädes, hvarest Läsare och Pietister finnas, att det mästa kommer an på Läraren, huru han leder den andeliga rörelsen. Har Läraren varit nedlåtande, mild, sagtmodig, fördragsam, så har det merendels lyckats honom att vinna förtroendet; så snart de väckte fått den öfvertygelsen, att Läraren sjelf har allvar [<sida16>](#) med sin Christendom, så hafva de med förtroende till Lärarens bättre insigt i andeliga ting, emottagit rättelser; han har då kunnat moderera passionerna, nedstämna det öfverspända i känslorna, och rätta det irriga i begreppet. Har Läraren deremot visat ofördragsamhet, har han bemött de väckta med stolthet och förakt, så har han genast förlorat förtroendet. Hvad Herr Biskop Juel för öfrigt yttrar i nionde puncten af sitt memorial om mitt beteende vid Visitationen i Karesuando, det är ett nytt bevis på Herr Biskopens lättrogenhet. Han uppsnappar med begärlighet allehanda förunderliga historier och rykten, som den Religiösa rörelsens fiender, med tillhjelp af inbillningskraften utsprida. Han förmäler sig hafva fått den uppgiften af Pastor Stockfleth, att jag skall hafva vägrat en piga "adgang till Herrens Bord", att jag för denna sak varit inkallad till Consistorium i Hernösand, att jag skall hafva utkräft 12 Sr af hvar och en som brutit mot det 6te Bud, att jag ansett detta som bot för den begångna synden med mera. Uti dessa uppgifter äro saker, personer och händelser så uppblandade med historier och lögnaktiga uppgifter, att jag icke anser mödan värdt att utbreda mig i någon vidlyftigare förklaring deröfver.

Som hufvudändamålet med Herr Biskop Juels memorial tyckes vara, att han vill göra mig misstänkt såsom den der uppväcker och underhåller den oroliga sinnesstämningen i det nordliga Norige och särdeles ibland Lapparne i Koutokeino, så vågar jag nu till besvarande upptaga det i tionde puncten af klagoskriften anförda slutpåståendet, hvilket är af följande ordalydelse: "De senest af Fjeldfinner i Kautokeino förövede Misssgjernin [<sida17>](#) ger ere vistnok Gjenstand for Læstadius Missbilligelse og Beklagelse; men skulde det være Tillfældet, at han har bidraget til att vække og nære den fanatiske Stemning blandt Finnerne, kan han ikke fritages for moralsk Ansvar."

Vid besvarande af denna punct, vågar jag i djupaste underdånighet utbedja mig Eders Kongl Maj^{ts} nådiga uppmärksamhet å den falska förutsättningen i Herr Biskop Juels deduction bestående deruti, att jag skall hafva befrämjat villfarelsen i Koutokeino, uppå hvilken förutsättning han grundar sitt slutpåstående, att jag icke kan frikännas från det moraliska ansvaret. Men jag vågar hoppas, att Eders Kongl Maj^t täcktes i nåder taga i öfvervägande de här anförda grunder och skäl, hvarföre jag icke kan taga på mitt samvete skulden till de uppkomna villfarelserna i Koutokeino, hvilka jag hvarken föranledt, gillat eller befrämjat; så kan jag icke heller taga på mitt samvete det moraliska ansvaret för det skedda mordet i Koutokeino. Jag kan icke taga på mig detta ansvar i den mening, som Herr Biskop Juel åsyftar, nemligen, att jag bör vidkännas skyldig till det moraliska ansvaret i den allmänna opinionen, hvilket innebär ett juridiskt ansvar, åsyftande mitt försättande i ovärksamhet i egenskap af Religionslärare. Att detta tyckes vara Herr Biskop Juels verkliga mening, synes af den sista puncten i hans memorial, hvarest han yttrar sin önskan, att beskaffenheten af min verksamhet, af den lära jag drifver och hela mitt förhållande som Prest och Embetsman, borde blifva närmare undersökt. En sådan pröfning vill jag visst icke undandraga mig, i händelse Eders Kongl. Maj^t i nåder ansåge en sådan undersökning om mitt förhållande såsom Religions lärare <sid18> vara af nöden. Hvad i öfrigt det moraliska ansvaret angår, så har jag icke kunnat undandraga mig den del deraf som den Allsväldige behogat pålägga mig.

För öfrigt kan det moraliska ansvaret genom brist på consequens i den logiska deductionen utsträckas till öfverbevisning, om man utgår ifrån den falska förutsättningen, att hvar och en, som i god mening börjar ett godt ver, bör också ansvara för följderna deraf, om det goda verket, genom främmande magters inverkan, skulle urarta till ett ondt. Man skulle med en sådan förutsättning kunna bevisa, icke allenast att Luther bör vara ansvarig för vederdöparenas excesser, utan äfven, att Christus måste vara skulden till Iskariots sjelfmord: man skulle slutligen genom en sådan bevisningskonst kunna göra Skaparen ansvarig för allt det onda som sker i verlden. En del af 16de, 17de och 18de Seklernas rationalister, Deister och Fritänkare hafva verkligen försökt att använda en falsk öfverbevisning emot christendomen och dess Höga Stiftare, då de velat bevisa, att christendomen förorsakat stora blodsutgjutelser och otaliga människors lidanden, och af denna falska förutsättning hafva de velat draga den slutsats, att verlden skulle hafva varit i ett mycket lycksaligare tillstånd, om det christna svärmeriet aldrig kommit till.

Sedan jag nu i djupaste underdånighet förklarat mig öfver innehållet af Herr Biskop Juels memorial till Kirke-Departementet, hvarpå den Kongl Norske Regerings Departement för Kirke- och Undervisnings Væsenet grundat sitt omdöme om min skadliga inflytelse på den lappska och finska allmogen i det nordliga Norige, vågar jag i lika underdånighet afgifva förklaring öfver den "norske Regerings [<instilling> överstrykt ord] <sid19> underdånigste Instilling af 4de Februar 1853", innehållande åtskilliga memorialer och meddelanden af Socknepresten Qvale i Skervö samt af Foged Hauge och

Byfoged Saxlund, rörande befarade oroligheter i Finnmarken. Jag känner icke huru dessa oroligheter må stå i något sammanhang med villfarelserna i Koutokeino; men då i dessa relationer ingen skillnad göres emellan de sansade Läsarena och villoandarne i Koutokeino, anser jag mig böra uttala min öfvertygelse, att de sansade Läsarena ingalunda hysa en sådan tanke om regeringen, att den icke skulle hafva magt att qväsa de vildsinta våldsverkarens ofog; tvärtom är det min öfvertygelse, att de sansade Läsarena måste begära skydd af landets Öfverhet, om de vildsinte skulle hafva något ondt i sinnet. Likaledes är det min öfvertygelse, att uti dessa relationer kan ligga någon öfverdrift. Man har till exempel uti Norrbottens Posten sett en artikel införd, hvaruti Embetsmännen och de Handlande uppmanas att medtaga försvars vapen på resorna till marknaderna i Kengis, Jukkasjärvi och Karesuando, under förutsättning, att alla Läsare äro af samma skrot och korn som villoandarne i Koutokeino. Uti relationerna om Läsarena i Alten finnes den uppgiften, "att de icke agta för synd att risa till omvändelse". Om denna uppgift är sann, så måste den första berättaren hafva tagit inbillningen till hjälp, då han tillämpade satsen på alla Läsare. För öfrigt måste jag anmärka, att om någon af det exalterade slaget yttrar ett ord, som pluraliteten af de sansade Läsarena måste fördöma och ogilla, så anses likväl det yttrade ordet vara ett uttryck af alla Läsares vilja och mening. Lika orimlig synes den uppgiften vara, att fyra "Finner" från Elvebacken reste till Kengis för att, efter deras egen utsago, uppläras hos Læstadius till kringvandrande predikanter; men andra ville [<sidan 20>](#) veta, att afsigten med resan skall vara, att samla styrka till Ide aresterades befrielse. Sådane uppgifter äro utan tvifvel tagne ur luften; någon som varit on på Läsarena, har tagit inbillningen till hjälp, och spunnit ihop en lögn, som blifvit tagen för sanning af Läsarens motståndare. De omtalade Finnerne hafva kommit till Kengis, icke för att samla folk, icke för att uppläras till kringvandrande predikanter, utan afsigten med resan var att få sina egna tvifvel lösta. Den frågan, "hvorledes staa det til med de Christne i Alten"? har säkerligen icke afseende på arestanterna, utan på andra Läsare. En uppgift af Fogden Hauge och Byfogden Saxlund, att fanatismen herskar öfverallt på Muonio och Torneå elfvar; men förnämligast i Karesuando Församling, tyckes stå i strid med Biskop Juels förutnämnde uppgift, att rörelsen till en del blifvit stillad i Karesuando, efter min förflyttning till Kengis. Det synes äfven, att dessa Fogdar icke tagit kännedom af Fogden Hackzells embetsrapporter till Landshöfdinge embetet i Piteå, rörande läseriet på Torneå elf. En annan uppgift af samma referenter, att "lærdommen forplantes og opfriskes ved omreisende Prædikanter, der skulle faae sine Reiseomkostninger godtgjorte af en ved frivillige Bidrag uunderholdt Casse under den Svenske Proost Læstadius's bestyrelse" har afseende på de Missions scholar, vid hvilka 18st Lappbarn, med Eders Kongl Majts nådiga tillstånd underhållas och undervisas. Referenterne Hauge och Saxlund hade lätteligen kunnat få upplysning härom, derest de icke varit intagne af fördomar emot läseriet. Att jag allestädes uppgifves som "Bevegelsens ophovsmand og Befordrare" bör icke förefalla underligt, då alla hafva den öfvertygelsen, att början till nykterhetsreformen i Torneå Lappmark kommit ifrån mig. Den uppgiften, att flere från Alten och Hammarfest komma till Kengis för att lära och derefter draga ut som

omvändelse Predikanter, tål också en stor inskränkning. De hafva åtminstone icke fått något uppdrag härifrån <side21> att draga omkring som omvändelse-predikanter; men att de åhört Bibelförklaringarne i här varande Missionsscholar, kan väl icke förmenas dem. Min oförgrifliga mening är, att referenterne Hauge och Saxlund hyst allt för höga tankar om sin egen förmåga att bedöma de Religiösa rörelserna i christendomens ljus. Öfverhufvud taget, förekommer uti dessa relationer, en förunderlig sammanblandning af saker, händelser, orter och personer, en lätthet att af enstaka facta göra allmänna slutsatser, hvilket allt utvisar brist på sakkännedom och brist på consequens i deductionen.

För mig är de nu alldeles omöjligt att afgöra, huruvida Koutokeino Lapparnes villfarelse kan hafva spridt sig till Skervö och Qvenangen. Hvad jag deremot bestämt vet är, att i Karesuando, Jukkasjärvi och Pajala icke existerar någon sådan villfarelse, som är afvikande från den rena Evangeliska läran. Hvad deremot de sansade Läsarenas satser angår, så hafva dessa allt för sparsamt blifvit vidrörde af Biskop Juel och Socknepresten Qvale, troligen derföre, att om man undantager villfarelserna i Koutokeino, de sansade Läsarenas satser icke innehålla annat, än hvad som finnes i våra christeliga läroböcker. Men tillämpningen af den Evangeliska lärans sanning på människans förstånd och hjerta, är något olika hos Läsarena och deras motståndare. Då uti våra Christeliga läroböcker talas om ånger, bättring, tro, helgelse, rättfärdiggörelse, nyfödelse och försoning, så yrka Läsarena, att människan bör känna och erfara sådant och icke blott tro, att sådane saker omtalas i Catechesen. Anses nu detta Läsarenas yrkande för svärmeri och villfarelse, då vet jag icke hvad som egentligen skall förstås med christendom. Den första puncten, hvarom striden gäller emellan Läsare och icke Läsare, är absolut nykterhet. Läsarena påstå, att en människa, som vill med allvar ångra sina synder och göra bättring, bör vara absolut nykter, och icke göra ånger och bättring under inflytelse af den orene ande, som insupes af spritångan; dernäst yrka Läsarena, att hvar och en bör <side22> återgälda orättfångit gods och försona sig med sin nästa; att syndaångern bör vara allvarlig och kännbar i hjertat; att tron också bör vara lefvande och kännbar i hjertat, icke blott en död kunskapstro i förståndet; att en christen bör afhålla sig ifrån alla uppsåtliga synder och föra ett heligt lefverne; att Lagen bör predikas till väckelse för den sorglöse och till rättestnöre för en benådad Christens lefnad; att Evangelium också bör predikas till tröst för ångerfulla och botfärdiga syndare m. m. Men deremot påstå Läsarenas motståndare, att Läsarena äro uppblåsta af andelig högfärd, att de anse sig för heliga och syndfria, att de icke ega någon rättighet att döma, att Evangelium bör predikas af Presterna, att ett måttligt bruk af starka drycker icke är någon synd, att dans och verldsliga nöjen äro lofliga och oskyldiga, att ingen kan vara beredd att dö, medan han lefver; men att ånger och bättring bör ske, det erkännes äfven af Läsarenas motståndare. Detta är det hufvudsakliga, hvarom tvisten gäller emellan Läsare och icke Läsare. Då jag alltså haft nåden, att i underdånighet afgifva den af Eders Kongl Majt i nåder af mig äskade förklaring, öfver Embetsmyndigheternas i Norige, i underdånighet anförde klagomål deröfver, att min verksamhet i egenskap af Prest, utöfvat en skadlig inflytelse på

allmogens sinnesstämning i Koutokeino och Finnmarken, hvaraf Eders Kongl Majt tacktes i nåder inhämta, att jag, som i en god och christelig mening velat uppmana mina åhörare till nykterhet och en sann christendom, icke kan hafva haft för afsigt, att åstadkomma någon sinnesförvirring eller politisk hvälfning; så vågar jag ock hoppas, att Eders Kongl Majt, i anledning af de sålunda utredda förhållanden, tacktes i nåder inse, att jag icke, med något sken af rättivsa, kan vara skulden till de villfarelser och oordningar, som uppkommit i Koutokeino och Finnmarken. Jag skattar mig lycklig, då jag i anledning af den i nåder infordrade förklaringen <side23> har fått tillfälle att inför Konunga Tronen nedlägga uttrycket af min och mina åhöreres välönskningar för Eders Kongl Majts timliga och eviga lycksalighet. Då en del af mina åhörare tidtals, i synnerhet på de ställen, hvars Guds ord för dem förkunnas, äro försatte i den höga sinnesstämning, att de känna en försmak af den Himmelska glädjen, och denna höga sinnesstämning, hvilken de icke mäktat hålla fördold inom sig, har af den profana åskådaren, som sjelf varit obekant med dessa höga känslor, blifvit uppfattad som svärmeri och fanatism. Jag hoppas dock, att Eders Kongl Majt^t känner kyrkohistorien alltförväl, för att icke vara förvillad i omdömet om rätta beskaffenheten af dessa den Helige andes i första Christna Församlingen, ofta förekommande nådeverkningar.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärda

Stormächtigste Allernådigste Konung
Eders Kongl Majt^{ts}

Tropligtigste undersåte
L. L. Læstadius.

Pajala och Kengis den 14 April 1853.

—
Original / Konseljakt 1853-10-05; 25E1-598 / Riksarkivet Stockholm